

Взагалі проведений аналіз грошової маси дає підстави стверджувати про позитивні тенденції у динаміці грошової маси України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2002. - 598 с. - ISBN 966-574-369-4.
2. Гальчинский Анатолий Степанович. Кризис и циклы мирового развития / Анатолий Гальчинский. — Изд. 2-е, доп. — К. : АДЕФ-Украина, 2010. — 480 с. — ISBN 978-966-187-054-2.
3. Гальчинський А. Теорія грошей. —К.: Основи, 1996.
4. Івасів Б. С. Гроші та кредит [Текст] : підручник / Б. С. Івасів. - Вид. 3-тє, змін. й доп. - Тернопіль : Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. - 528 с. - ISBN 966-7952-37-1.
5. Круша П. Національна економіка: Підручник / За ред. проф., к.е.н. П. Круша. — К.: Каравела, 2008. — 416с.
6. Міщенко С. В. Економіко – статистичний аналіз факторів монетизації економіки / С. Міщенко// Вісник НБУ. – 2012. - №1. – С.31-33.
7. Медвідь Т.В. Рівень монетизації економіки як важливий індикатор ефективності передавального механізму монетарної політики / Т.В. Медвідь // Збірник наукових праць ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – 2008. С. 204-210.
8. Науменкова С. В. Основні тенденції розміщення грошової маси та їх вплив на формування грошово – кредитної політики Європи / С. В. Науменкова // Вісник НБУ. – 2006. - №1. – С. 19-25.
9. Бочан В.І. Доларизація економіки України: причини і наслідки / В.І. Бочан // Матеріали першої міжнародної науково – практичної конференції «Якість економічного розвитку: глобальні і локальні аспекти» (24-26 мая 2007г.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2007may/7_bo4anphp
10. Рабушенко А. Дослідження рівня доларизації економіки України / А. Рабушенко, Д. Прийменко // Матеріали XV студентської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/82951/>
11. Педерсен І.О. Оцінка стану грошової маси в Україні / І.О. Педерсен // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2012 - №6 С.83-87.
12. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т.Т. Ковальчук. – К.: Т-во «Знання», 2004. – 638 с.
13. Радзівський О. Суперечності доларизації економіки України в умовах фінансової глобалізації / О. Радзівський // Економіка України. – 2005. - №2. – С. 16-23
14. Статистичні матеріали Національного Банку України - Статистичний бюлетень (електронне видання) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/Electronic%20bulletin/data/stat.pdf>.
15. Статистичні матеріали Національного Банку України - Монетарний огляд (електронне видання) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58037.

*Рецензент д.е.н., професор УІПА Проохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Уткіна Ю.М.*

УДК 330:338.2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «СТРАТЕГІЯ»

Божидай І. І., аспірантка (ХНУБА)

Представлений критичний огляд існуючих у фаховій науковій літературі підходів щодо визначення терміну «стратегія». Виділено систему базових елементів поняття, яка була уточнена та дороблена. На основі ключових факторів проведена систематизація поглядів та виокремленні найбільш значущі категорії. Було доповнено узагальнене трактування «стратегія», в основу якого покладені найбільш вагомі та універсальні, для будь-якої галузі господарювання, елементи поняття.

Ключові слова: стратегія, спосіб реалізації, результат стратегії.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «СТРАТЕГИЯ»

Божидай И. И., аспирантка (ХНУСА)

Представлен критический обзор существующих в профессиональной научной литературе подходов к определению термина «стратегия». Выделено систему базовых элементов понятия, которая была уточнена и доработана. На основе ключевых факторов проведена систематизация взглядов и выделены наиболее значимые категории. Была дополнена обобщенная трактовка «стратегии», в основу которой положены наиболее значимые и универсальные, для любой отрасли хозяйства, элементы понятия.

Ключевые слова: стратегия, способ реализации, результат стратегии.

THEORETICAL ASPECTS OF THE ESSENCE OF THE CONCEPT “STRATEGY”

Bogiday I.I., postgraduate student (KhNUCA)

This article presents the critical review of the existing the scientific literature in professional approaches to the definition of the term "strategy". The existing systems notion of the basic elements were analyzed, generalizing system of the views in these categories was carried out and their basic universal provisions were allocated. Generalized interpretation of the "strategy" has been supplemented by the results of this work, the most important and universal elements of the notion that, for any branch of the economy, were laid in its foundation.

Keywords: strategy, method of implementation, the strategy result.

Постановка проблеми. Зміна системи управління країною з планової на ринкову спричинила переорієнтацію в роботі всіх суб'єктів господарювання. В 90-х роках XIX ст. вітчизняні науковці звернулись до досвіду зарубіжних вчених та долучились до розробок у напрямку стратегічного управління. Але, не дивлячись на досить вагомий внесок зарубіжних і вітчизняних вчених, значну кількість наукових праць і розробок, досі залишається проблема розгалуженості та невизначеності поняття «стратегія».

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Серед провідних науковців у сфері стратегічного управління можна відмітити таких зарубіжних: І. Ансофф [1], А. Чендлер [2], М. Портер [3], Г. Мінцберг [4], Б. Карлоф [5], А. Томпсон, А. Стрікленд [6]; та вітчизняних науковців: В.В. Пастухова [7], О.Л. Трухан [8], Р.А. Фатхутдинов [9], Б. Будзан [10], Ю.Г. Ковальська [11].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Аналіз ряду літературних джерел засвідчив, що серед спеціалістів в даній галузі

існують докорінно різні підходи щодо тлумачення поняття «стратегії». Більш того, деякі науковці взагалі ставлять під сумнів необхідність стратегії.

Мета дослідження є обґрунтування сутності поняття «стратегії» і формування узагальненого тлумачення.

Викладення основного матеріалу дослідження. Історично поняття «стратегії» запозичене з військового лексикону, але достовірно не відомо хто вперше його ввів. В економічному аспекті поняття стратегії з'явилась в 60-х роках XX століття як інструмент переорієнтації та прискорення зростання організації. Але, при достатньо великій кількості наукових досліджень з різновекторними напрямками досі залишається невизначеність базового понятійного апарату, що дозволяє стверджувати про необхідність уточнення та узагальнення поняття «стратегія».

З даною метою був проведений аналіз наукових джерел та розроблено узагальнюючу модель сутності поняття «стратегія» (рис. 1.1).

Рису. 1. Сукупність поглядів на сутність поняття «стратегія»

Основні напрямки було сформульовано на основі наукової фахової літератури, відповідно до їх пріоритетності, значущості та розповсюдженості:

1. Найбільш розповсюдженою концепцією є трактування стратегії як плану. Її дотримуються такі зарубіжні науковці: К. Ендрюс [4], Дж. Пирс, Р. Робінсон [12], М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі [13], Е. В. Вергілес [14]; та вітчизняні: Р.А. Фатхутдинов [9], О. М. Кукушкін [15], Н. М. Тошина [16], А. Гершун та М. Горський [17].

2. До другої групи входять І. Ансофф [1], Б. Будзан [10], К. Боумен [18], Р. Румельт, В. Глюк [19], А. М. Долгоруков [20], вони переконують, що стратегія – це набір правил.

3. Третя точка зору – стратегія виступає сукупністю засобів, її дотримуються: Д. Хассі [21], Дж. Роу [22], Л. Фаей та Р. Рендел [23], Ю. І. Кулиняк [24], Ю.Г. Ковальська [11].

4. Четверта група авторів: Б. Хендерсон [25], К. Уорд [26], І. О. Ступак [27] наполягають, що стратегія – це план дій.

5. Стратегію як сукупність чи патерн рішень визначають Г. Мінцберг [4], В.В. Пастухова [7], М.І. Головінов та О.І. Литвинов [28].

6. П. Дойль [29], Р.А. Фатхутдинов [9], Дж. Джонсон та К. Скоулз [30] вважають стратегію напрямком чи курсом діяльності підприємства.

7. До наступної групи було віднесено: Б. Карлофа [5], Т.О. Фролову [31], О. Дунаєва [32], що характеризують сутність стратегії як модель (систему) дій.

8. Вітчизняні науковці вважають стратегію концепцією. Так у Ю.Д. Морозова, І.В. Тараненко [33] – це загальна концепція досягнення цілей організації, а у О.Л. Трухан [8] – філософська концепція довгострокового розвитку бізнесу.

9. Р.М. Грант стверджує, що стратегія це «планування засобів, за допомогою яких організація може досягти поставлених цілей» [34, с. 33].

10. М. Коленсо, відомий зарубіжний вчений, розуміє під стратегією «мистецтво зорієнтувати підприємство» [35, с. 17].

Деякі науковці у визначеннях сутності поняття «стратегія» вказують відразу на декілька її напрямків. Так, Р. А. Фатхутдинов [9] відзначає план, напрям, курс, Г. Мінцберг [4] акцентує увагу на плані та сукупності рішень.

Необхідно відзначити, перші спроби поєднання різних аспектів поняття «стратегії» були зроблені у 1978 році, коли Г. Мінцберг, Б. Альстренд та Дж. Лемпел у фундаментальній праці «Школи стратегій» стверджували, що одного простого визначення стратегії не існує та запропонували правило п'ять «П»: план дій, принцип поведінки, позицію, перспективу та прийом [36, с. 16-20].

О.Л. Трухан у роботі [8] виділяє п'ять різноспрямованих підходів щодо розуміння вченими базового поняття (змісту) стратегії підприємства як: 1)план розвитку, 2)перспективний напрям розвитку,

3)цілевизначення, 4)засіб реалізації цілей, 5)модель взаємодії із зовнішнім середовищем. На мою думку, план розвитку підприємства направлений на майбутній стан організації, тобто на перспективу, таким чином план розвитку та перспективний план розвитку співпадають по своїй суті; а цілевизначення не може сприйматись як суть стратегії, адже, важливо, що науковці акцентують увагу не лише на встановленні цілей підприємства, а і на їх досягненні. О.Л. Трухан наголошує, що це поняття слід розглядати комплексно та системно. Але не відзначає можливість поєднання сукупності напрямків.

Т.О. Фролова [31] виділяє такі аспекти розуміння стратегії: часові рамки, власність, філософія, масштаб, метод, втілення, процес, зміст. Автор вказує на те, що ці концепції не можна вважати такими, що виключають одна одну, вони взаємодоповнюються. Ми підтримуємо дану точку зору та вважаємо дане зауваження доцільним. Але авторська класифікація є не обґрунтованою, бо у ній виділені у загальній сукупності аспекти сутності поняття та її характеристики.

Ю.М. Краснокутська [37] пропонує власну систему поглядів, що, на нашу думку є більш доречною. Вона виділяє такі групи: система заходів, модель дій, набір правил для прийняття, принципи ведення бізнесу, довгостроковий план, причинно-наслідковий ланцюг цілей.

Таким чином, у теорії стратегічного управління не було чітко відпрацьовано механізм єдиної системи або сукупності поглядів.

Як висновок, поняття стратегії не може бути чітко сформульоване лише на основі сутнісної характеристики та мати одне значення. Аналіз джерел засвідчив різнопланову направленість поняття та його суб'єктивну залежність. Тому, для формування визначення поняття «стратегії», необхідно більш докладно дослідити способи та результати від її впровадження.

Автори не приділяючи належної уваги за рахунок чого будуть досягнуті стратегічні цілі, тому виникає дефініція поглядів так як вчені найчастіше використовують поняття такі як інструмент, спосіб і засіб досягнення.

А. Армстронг зазначає, що «стратегія – це констатація наміру, який визначає засоби для досягнення цілей...» [38, с. 39]; Д. Хассі позначає як сукупність засобів за допомогою яких організація наближується до досягнення своїх довгострокових цілей [21, с. 12]; Р.М. Грант стверджує, що це «планування засобів, за допомогою яких організація або індивід можуть досягти поставлених цілей» [34, с. 33]. Дж. Траут та С. Ривкін, взагалі стверджують, що «стратегія концентрується на проходженні шляху, а не на його кінцевому пункті... спочатку визначається те, що необхідно досягти, а потім ми шукаємо засоби і шляхи отримання необхідного результату» [39, с. 148].

Таким чином, дослідники обмежуються більш загальними поняттями, визначаючи лише напрям стратегії підприємства, не розкриваючи її сутності, структури та змісту.

О. М. Кукушкін у [15] зробив спробу встановити структуру сутності поняття, розділивши її на три елементи: 1) базове поняття або дію, 2) інструменти реалізації, 3) результат реалізації. В роботі добре виокремлено базове поняття та результат. Другий елемент структури – інструменти реалізації чітко не виділені та відповідним чином не сформульовані; у інструментах реалізації автор у більшості випадків надає характеристику процесу, тобто, яким чином підприємство може досягти бажаної мети.

Можна стверджувати, що найбільш доцільним є використання поняття «спосіб досягнення», так як поняття «інструмент» та «засіб досягнення» є тотожними за своїм змістом, та вказують безпосередньо на те, за рахунок чого буде досягнуто результат. А поняття «спосіб досягнення» є більш ємне, бо воно включає в себе поняття «інструменти» і «засоби досягнення» та вказує на те, яким чином необхідно їх використовувати.

Тому, було сформовано систему поглядів саме на способи реалізації стратегії (рис. 2).

Для повного охоплення всіх аспектів та особливостей стратегічного планування, пропонується вважати їх рівноправними та взаємодоповнючими.

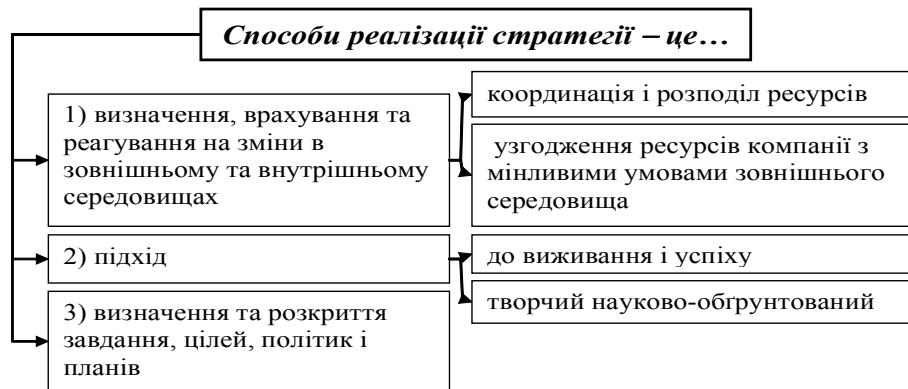

Рис. 2. Система поглядів на способи досягнення стратегії

Найбільш узагальненим та розповсюдженим є твердження про те, що стратегія досягається шляхом визначення, врахування та швидкого реагування на зміни у внутрішньому (обсяг виробництва, ефективний розподіл ресурсного потенціалу, науково-технічний потенціал фірми, виробничо-збутові можливості) та зовнішньому (взаємовідносини з партнерами і конкурентами, задоволення різних і мінливих потреб покупців) середовищах. До даної групи відносяться наступні зарубіжні вчені: Р. Румельт, В. Глюк [19], Л. Фаей, Р. Ренделл [23], М. Армстронг [38], Е.В. Вергілес [14]; та вітчизняні: Д. А. Ломоносов [40], С. В. Ковальчук, О.В. Гродовський [41], Ю. І. Кулиняк [24], Ю. М. Краснокутська [37], І.О. Ступак [27], П.С. Смоленюк [42].

Підкреслюють важливість координації та розподілу ресурсів В.В. Пастухова [7], Б. Карлоф [5], Д. А. Ломоносов [40], О. М. Кукушкін [15], Ю. М. Краснокутська [37], М.І. Голвінов, О. І. Литвинов [28], М. Армстронг [38], Т.О. Фролова [31], О. Дунаєв [32].

Також до даної групи можна віднести науковців О. Л. Трухан [8], Дж. Джонсон та К. Скоулз [30], що акцентують увагу безпосередньо на необхідності узгодження ресурсів компанії з мінливими умовами зовнішнього середовища.

До другої групи способу досягнення стратегії віднесено підхід, у Р. Румельта [19] – це підхід до

виживання та успіху, а у Н.М. Тошиної [16] він виступає як творчий науково-обґрунтований.

Третя група авторів: О. М. Кукушкін [15], Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал [36], М.І. Голвінов, О. І. Литвинов [28] відзначають, що реалізація стратегії здійснюється на основі визначення та розкриття завдань, цілей, політик і планів підприємства.

Таким чином, останнім сутнісним аспектом поняття «стратегія» є її результат. Пропонується систематизація поглядів науковців безпосередньо на результат стратегії, де на основі наукових джерел був проведений аналіз та виділені основні напрямки (рис. 3).

Беззаперечно більшість науковців, серед яких А.Д. Чендлер [2], Д. Хассі [21], Дж. Пірс, Р. Робінсон [12], Б. Карлоф [5], К. Боумен [18], М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [13], М. Армстронг [38], Р.М. Грант [34], Р.А. Фатхутдинов [9], Б. Будзан [10], Е.В. Вергілес [14], О. Дунаєв [32], Н.М. Тошина [16], І.О. Ступак [27], Д.А. Ломоносов [40], Ю.Д. Морозов, І.В. Тараненко [33], Ю.М. Краснокутська [37], вважають результатом розробки та реалізації стратегії досягнення поставлених стратегічних цілей підприємства. Дане твердження є дуже влучним, так як цілі підприємства визначаються для кожного підприємства індивідуально з урахуванням його стану, позиції та перспективи.

Рис. 3 Схематичне зображення результатів стратегії підприємства

Можна також відмітити, що здійснення місії, реалізація інтересів фірми, досягнення відповідного ефекту та мети є узагальнюючими твердженнями, так як включаючи велику кількість факторів є індивідуальними та орієнтованими на отримання будь-якого бажаного результату.

Інші зазначені твердження, на нашу думку, не є узагальненим результатом стратегії, так як: розв'язання поставлених задач – це поточна робота підприємства або спосіб досягнення стратегії; для деяких підприємств утримання на ринку вже є перемогою, саме тому досягнення перемоги фірмою є суб'єктивним поняттям; досягнення та утримання стійкої конкурентної позиції може бути пріоритетним напрямком, але при цьому необхідне врахування потенціалу та можливостей підприємства при несприятливих зовнішніх умовах; задоволення потреб зацікавлених сторін – не може бути головною метою стратегічного управління фірми; недоцільно вважати пріоритетним напрямком забезпечення розвитку підприємства при несприятливих зовнішніх та внутрішніх умовах; створення та утримання конкурентних переваг – може бути результатом стратегії, але необхідне врахування ціни забезпечення даної переваги.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, на основі проведеного аналізу можна визначити стратегію як генеральний напрям чи курс направлений на досягнення визначених стратегічних цілей, що складається з сукупності планів, правил, рішень, концепцій та дій, розроблених на основі творчого науково-обгрунтованого підходу до «виживання» і успіху в ринкових умовах, чітко сформульованих завданнях, цілях та політиці, для забезпечення довгострокових конкурентних переваг на основі взаємодії з зовнішнім оточенням та використання зовнішніх та внутрішніх можливостей підприємства. Перспективою подальшої наукової

роботи є дослідження класифікацій стратегій та їх обґрунтування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ансофф І. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Chandler A.D. Strategy and Structure; Chapters in the History of the Industrial Enterprises / A.D. Chandler – Cambridge, Mass: MIT Press, 1962. – 256 p.
3. Porter M. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors / M. Porter – N.Y.: Free Press. – 1980. – 396 p.
4. Минцберг Г. Стратегический процесс / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал. – СПб. : Питер, 2001. – 349 с.
5. Карлоф Б. Деловая стратегия / Б. Карлоф; пер. с англ.; науч. ред. и авт. послесловия В.А. Приписнов. - М. : Экономика, 1991. – 239 с.
6. Томпсон А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа, 12-е издание / А. Томпсон, А. Стрикленд; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2002. – 928 с.
7. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : [монографія] / В.В. Пастухова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
8. Трухан О. Л. Змістовна сутність поняття «стратегія підприємства»: суперечності поглядів / О. Л. Трухан // Вісник ЖДТУ: Економічні науки, 3– 2010. – ч.1 (58) – с. 302–307.
9. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг: Учебник. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2000. – 640 с.
10. Будзан Б. Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи / Б. Будзан.– К.: Основи, 2001. – 349 с.
11. Ковальська Ю.Г. Формування конкурентної стратегії підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01/ Юлія Георгіївна Ковальська. – Київ, 2004. – 20 с.
12. Пирс П Дж. Стратегический менеджмент 12-е изд. / П Дж. Пирс, Р. Рогбинсон // . СПб. : Питер, 2013. – 550 с.

13. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
14. Вергилес Э. В. Стратегическое планирование на предприятии / Э. В. Вергилес. – М.: Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 21 с.
15. Кукушкін О. М. Сутність поняття «стратегія розвитку підприємства» / О. М. Кукушкін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.2. – с. 220–227.
16. Тошина Н. М. Концептуальний підхід формування стратегії підприємства [Електронний ресурс.] / Н. М. Тошина // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2010. – №2. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Biznes/2010_2/
17. Гершун А. Технологии сбалансированного управления / А. Гершун, М. Горский – М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2005. – 416 с.
18. Боумен К. Основы стратегического менеджмента / К. Боумен ; пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 175с.
19. Rumelt R. Evaluating Business Strategy / Richard R. Rumelt, William F. Glueck. – Strategic Management and Bissiness. – New-York: McGraw-Hill, 1980.
20. Долгоруков А. М. Стратегическое искусство: целеполагание в бизнесе, разработка стратегем, воплощение / А.М. Долгоруков – М.: ООО «1С-Пабблишинг», 2004. – 367 с.
21. Хасси Д. Стратегия и планирование / Д. Хасси ; Пер. с англ. под ред. Л.А. Трофимовой. – СПб.: Питер, 2001. – 384 с.
22. Rowe Jim Studying Strategy/ J. Rowe. – Ventus Publishing ApS. – 2008. –161p.
23. Фазй Лайм Курс МВА по стратегическому менеджменту / Лайм Фазй, Робетр Рэнделл ; Пер. с англ. – М.: Альпина Паблшер, 2002. – 608 с.
24. Кулиняк Ю. І. Проблеми визначення сутності конкурентної стратегії організації / Ю. І. Кулиняк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2011. – №714. – с. 87–95.
25. Henderson B.D. The origin of strategy / B.D. Henderson // Harvard business review. – 1989. – Nov.-Dec. – P.139–143.
26. Уорд Кит Стратегический управленческий учет / К. Уорд ; Пер. с англ.– М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.
27. Ступак І. О. Конкурентна стратегія як управлінська категорія // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. / І. О. Ступак // – 2010. – №684. – с.249–254
28. Головінов М. І. Стратегія розвитку підприємства: сутність і ознаки / М.І. Головінов, О. І. Литвинов // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип.21.19. – с. 224–228.
29. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика / П. Дойль ; Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского – СПб: Издательство «Питер», 1999. – 560 с.
30. Johnson G. Exploring Corporate Strategy / G. Johnson, K. Scholes – Prentice-Hall, Hemel Hempstead, 1993. – 431 p.
31. Фролова Т.О. Еволюція поняття «стратегія» / Т.О. Фролова // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Экономические науки. – 2009. – Вып. 17. – с. 169-177.
32. Дунаев О. Стратегия – это искусство, без которого не удержат бизнес [Електронний ресурс.] // Логинфо: журнал о логистике в бизнесе. – 2006. – №7-8(94). – Режим доступу: <http://loginfo.ru/issue/94/1226>
33. Морозов Ю. Д. Стратегия как фактор обеспечения экономического благополучия организации в контексте мировых тенденций устойчивого развития / Ю. Д. Морозов, И. В. Тараненко // Академичний огляд. – 2011. – №2(35). – с. 164–175.
34. Грант Р. М. Современный стратегический анализ. 5-е изд. / Р.М. Грант ; Пер. с англ. под ред. В.Н. Фунтова. – СПб.: Питер, 2008. – 560 с.
35. Коленсо М. Стратегия кайзен для успешных организационных перемен / М. Коленсо ; Пер. с англ. – М.: ИНФРА –М, 2002. – XIV, 175 с.
36. Минцберг Г. Школы стратегий. Стратегическое сафари: экскурсия по дебрям стратегий менеджмента / Г. Минцберг, Б. Альстрэнд и Дж. Лэмпел; Пер с англ. под общ. ред. Ю. Каптуревского. – СПб.: Питер., 2002. – 330с.
37. Краснокутська Ю. М. Теоретичні засади до визначення сутності поняття «стратегія» / Ю.М. Краснокутська // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №32. – С. 80–84.
38. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами / М. Армстронг ; Пер. с англ. под ред. Н.В. Гринберга. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 328 с.
39. Траут Дж. Сила простоты: руководство по успешным бизнес-стратегиям / Дж. Траут, С. Ривкин / Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского – СПб.: Питер, 2001. – 224 с.
40. Ломоносов Д. А. Сутність поняття «стратегія» та його відмінності від тактики й оперативних дій / Д. А. Ломоносов // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 45. – с. 158–162.
41. Ковальчук С. В. Інноваційна парадигма формування економічної стратегії підприємств: [Монографія] / С.В. Ковальчук, О.В. Гродовський. – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 199 с.
42. Смоленок П.С. Обґрунтування конкурентної стратегії підприємств / П.С. Смоленок // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №29. – с. 86–93.

*Рецензент д.е.н., професор ХНУБА Іванілов О.С.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*